

In woord en draad

Graciana de Barrenechea

Baskenland (Navarra), 1610

Lieve Graciana,

Je leefde in Zugarramurdi, een klein dorp in Navarra, in het Baskenland. Tussen de groene heuvels lagen de grotten die vandaag bekendstaan als de Cuevas de Zugarramurdi, de heksengrotten. Voor jou waren het geen legendarische plaatsen. Ze maakten eenvoudig deel uit van het landschap waarin je woonde. Een wereld van herders, boeren, vissers en ambachtslieden, met een eigen taal, eigen gebruiken en een sterke identiteit, gevormd tussen de Pyreneeën en de Atlantische kust.

Toen kwam de angst.

In 1609 en 1610 werd jouw wereld overspoeld door een van de grootste heksenvervolgingen uit de Europese geschiedenis. Oude gebruiken werden plots verdacht. Volksverhalen werden bewijzen. Geruchten werden beschuldigingen. Beschuldigingen werden bekentenissen. Bekentenissen werden vonnissen.

Je was waarschijnlijk al meer dan tachtig jaar oud toen men je arresteerde. Ook je dochters en andere verwanten werden meegesleurd in de vervolging. Tijdens de verhoren dwong men je te bekennen dat jij de koningin van de akelarre was, de vrouw die volgens je ondervragers de heksensabbat leidde.

Daarna legde men je de gruwelijkste misdaden in de mond. Een verbond met de duivel. Het doden van kinderen. Het bereiden van gif uit padden. De dood van dorpsgenoten. Vandaag weten we dat deze bekentenissen geen waarheid waren. Ze waren het resultaat van angst, dwang en meedogenloze ondervragingen.

Toch vond je de moed om je bekentenissen weer in te trekken. Je bleef je onschuld volhouden.

Je stierf in de gevangenis van Logroño, nog voordat een definitief vonnis over je was uitgesproken. Maar zelfs de dood schonk je geen rust. Tijdens het grote auto-da-fé van 1610 werden jouw stoffelijke resten én een beeltenis van jou openbaar verbrand. Ook twee van je dochters, die eveneens in de gevangenis waren gestorven, ondergingen na hun dood hetzelfde lot.

Alsof men niet alleen jullie levens, maar ook jullie namen voorgoed wilde uitwissen.

Toch is dat niet gelukt.

Jouw naam leeft voort in Micca. Ik maakte voor jou een lange mantel van grove wol. Niet als reconstructie van historische kleding, maar als eerbetoon aan het landschap waarin je leefde. De dikke schapenwol beschermt tegen regen, wind en kou, zoals generaties mensen zich in deze streek beschermden tegen het ruwe klimaat van bergen en oceaan. De mantel is stevig en duurzaam, gemaakt om lang mee te gaan, net zoals herinneringen soms eeuwen kunnen overleven.

De **Lauburu**, het Baskische kruis, springt meteen in het oog. Al eeuwenlang verschijnt dit symbool op huizen, grafstenen en meubels. De precieze oorsprong ervan is onbekend, maar het groeide uit tot een van de krachtigste tekens van Baskische identiteit. De draaiende armen worden vaak verbonden met beweging, voortdurende vernieuwing en de kringloop van leven en dood. Ik kon mij geen mooier symbool voorstellen voor een ontwerp dat jouw naam opnieuw zichtbaar wil maken.

De ruitenbanden zijn geïnspireerd op traditionele Baskische volkskunst. De ruit behoort tot de oudste geometrische motieven in textiel. Zij ontstaat uit het kruisen van lijnen en vormt een netwerk van verbindingen. Ze deden mij denken aan de banden die mensen met elkaar verbinden. Ook jouw familie werd door de vervolging uiteengerukt. Dochters, verwanten en dorpsgenoten raakten verstrikt in dezelfde golf van angst. Wat ooit verbondenheid betekende, werd een reden tot wantrouwen.

De motieven zijn niet ingebreid maar op de mantel gemaasd. Daarbij wordt draad steek voor steek over het bestaande breiwerk gelegd. De oorspronkelijke ondergrond blijft vaag zichtbaar en schemert door de nieuwe laag heen. Dat werd een belangrijk onderdeel van dit ontwerp. Ook jouw verhaal bereikte ons niet rechtstreeks. Het kwam tot ons door de woorden van ondervragers, rechters en kroniekschrijvers. Jouw eigen stem horen we nauwelijks nog. Zoals de ondergrond onder de gemaasde motieven zichtbaar blijft, blijft ook de vrouw achter de beschuldigingen slechts vaag zichtbaar onder de lagen van de geschiedenis.

Toch ben jij niet verdwenen.

Je naam wordt opnieuw uitgesproken.

Niet in een rechtbank.

Niet in een bekentenis.

Maar in wol, kleur en draad.

In woord en draad.